

Digitalni mediji i odgoj

Matošević, Monika

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:847283>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MONIKA MATOŠEVIĆ

DIGITALNI MEDIJI I ODGOJ

Završni rad

Pula, rujan 2022.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

MONIKA MATOŠEVIĆ

DIGITALNI MEDIJI I ODGOJ

Završni rad

JMBAG: 0303086060, izvanredni student

Studijski smjer: Stručni preddiplomski studij predškolski odgoj

Predmet: Uporaba ITC u odgoju i obrazovanju

Znanstveno područje: Odgojne i obrazovne znanosti

Znanstveno polje: Informacijske i komunikacijske znanosti

Znanstvena grana: Informacijski sustavi

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivan Pogarčić

Pula, rujan 2022.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Monika Matošević, kandidat za prvostupnika Preddiplomskog stručnog studija ranog i predškolskog odgoja ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____ godine

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Monika Matošević dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom „Digitalni mediji i odgoj“ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama. Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA I DIGITALNI MEDIJI	2
2.1. Pojam informacijsko komunikacijske tehnologije	3
2.2. Razvoj novih digitalnih medija	6
3. ODGOJ I RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI	9
3.1. Odgoj i razvoj	10
3.2. Djeca predškolske dobi	11
4. DIGITALNI MEDIJI U ODGOJU I OBRAZOVANJU	13
4.1. Utjecaj tehnologije na ponašanje djece	14
4.2. Internet u odgoju i suradnja roditelja i odgojitelja	18
4.2.1. Digitalni mediji u vrtićima	18
4.2.2. Digitalni mediji u obiteljskom okruženju	19
4.2.3. Suradnja roditelja i odgojitelja.....	20
5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE UTJECAJA DIGITALNIH MEDIJA NA ODGOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI	24
5.1. Metoda istraživanja	24
5.2. Uzorak istraživanja.....	25
5.3. Rezultati istraživanja	26
5.3.1. Djetetov prvi pristup digitalnim medijima	26
5.3.2. Posjedovanje medijskog uređaja kod djeteta te	27
dnevno ograničenje.....	27
5.3.3. Najčešće korištena medijska platforma kod	27
Djeteta.....	27
5.3.4. Kontroliranje sadržaja na internetu	28
5.3.5. Korištenje digitalnih medija prilikom učenja	28
5.3.6. Agresivno ponašanje kod djeteta.....	29

5.3.7. Pozitivan/negativan utjecaj digitalnih medija na	29
Djecu.....	29
6. ZAKLJUČAK	31
7. LITERATURA.....	32
8. POPIS ILUSTRACIJA	35
8.1. Popis slika.....	35
8.2. Popis grafikona	35
9. PRILOZI	36
9.1. Upitnik intervjua	36
10. SAŽETAK.....	37
11. SUMMARY	38

1. UVOD

Suvremeno doba obilježeno je prisutnošću informacijsko-komunikacijske tehnologije kao i pristupa internetu. Brzi rast i razvoj ove tehnologije je rezultirao potrebnošću njenog poznavanja u svakodnevnim aktivnostima pojedinaca. Važno je društvo u kojem svaki pojedinac razvija aspekte razvoja poput: osjećaja vrijednosti, poštovanja, jednakosti, u kojem ima svoja prava te štiti prava druge osobe. Takvo društvo zahtijeva osobe koje su potpuno svjesne zbivanja u svojoj okolini, uzroka tih zbivanja te koje su spremne snositi dio odgovornosti, ukoliko izričito sudjeluju u njihovom djelovanju. Internet se smatra inovativnom silom koja ima dubok utjecaj na djecu i mlade, iz razloga što tehnologija stvara nove obrasce izražavanja, komunikacije i motivacije. Nazivi „digitalna generacija“ i „djeca tehnologije“ nastoje identificirati veliku skupinu djece i mladih koji su odrastali u vrijeme kada je širenje interneta bilo na najvećoj razini te su od ranog djetinjstva uronjeni u medijski bogato okruženje, koristeći računala, igrajući online videoigre, neprestano komunicirajući i povezujući se s prijateljima putem elektroničkih uređaja, odnosno mobitela. Novi mediji podrazumijevaju internet i društvene mreže, koje se danas najčešće koriste na mobilnim uređajima. Ljudi se orijentiraju na razvoj tehnologija koje pridonose ustroju vrijednosti vladajućih socijalnih sila, stoga razvoj tehnologija u području obrazovanja ne predstavlja izuzetak.

Prvo poglavlje ujedno je i uvodno. Drugo poglavlje prikazuje pojam informacijsko-komunikacijske tehnologije te digitalnih medija. Treće poglavlje objašnjava odgoj i obrazovanje djece predškolske dobi. Četvrto poglavlje prikazuje ulogu digitalnih medija u odgoju i obrazovanju. Peto poglavlje predstavlja empirijsko istraživanje utjecaja digitalnih medija na odgoj djece predškolske dobi. Šesto poglavlje je zaključak cijeloga rada. Sedmo poglavlje prikazuje popis literature. Osmo poglavlje daje popis ilustracija. Deveto poglavlje prikazuje priloge. Deseto poglavlje predstavlja sažetak na hrvatskom jeziku, a jedanaesto poglavlje predstavlja sažetak na engleskom jeziku.

2. INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKA TEHNOLOGIJA I DIGITALNI MEDIJI

Informacijska tehnologija je tehnologija koja se koristi za prikupljanje, obradu, pohranu, zaštitu i prijenos informacija. Novi digitalni mediji podrazumijevaju internet i društvene mreže, koje se danas najčešće koriste na mobilnim uređajima. Ljudi se orijentiraju na razvoj tehnologija koje pridonose ustroju vrijednosti vladajućih socijalnih sila, stoga razvoj tehnologija u području obrazovanja ne predstavlja izuzetak.

Svaka komunikacijska tehnologija, od jednostavnih, poput slikanja i pisanja pa sve do onih složenih, poput tiskanja, radija, filmova i interneta, stvarala je splet određenih obrazovnih mogućnosti koje su se razvijale putem reorganizacije obrazovanja, a s ciljem ispunjavanja obrazovnih ciljeva, socijalne pozicije obrazovanja te novih i starih tehnoloških mogućnosti. Kako se tehnologija mijenjala i razvijala, tako se mijenjalo i razvijalo društvo koje je rezultiralo opetovanim utvrđivanjem obrazovnih ciljeva, mijenjanjem organizacije obrazovanja u sve složeniju i tehnološki ovisnu (Lasić – Lazić, 2014).

Informacijska tehnologija i informacijsko-komunikacijska tehnologija su međusobno integrirane, tako da predstavljaju sastavne dijelove jednog sustava. Informacijsko-komunikacijska se tehnologija ne može smatrati računalom ili njegovim ostalim srodnim aktivnostima. Računala predstavljaju dio informacijsko-komunikacijske tehnologije, ali nisu jedini njezin sastavni dio. Informacijsko-komunikacijska tehnologija obuhvaća proizvode čija je zadaća pohranjivanje, pretraživanje, upravljanje, prenošenje ili primanje informacija u digitalnom obliku poput osobnog računala, digitalne televizije, elektronske pošte i slično (Zuppo, 2012).

2.1. Pojam informacijsko komunikacijske tehnologije

Informacijsko komunikacijska tehnologija se smatra dimenzijom komunikacije kojom se proširuje osnovna informacijska tehnologija. Danas je gotovo nezamisliv život bez moderne tehnologije, poput: mobitela, računala, pametnih televizora, tableta i slično. Stoga je potrebno istaknuti kako sam pojam informacijsko-komunikacijske tehnologije obuhvaća modernu tehnologiju koja poboljšava komunikaciju, učenje, stjecanje znanja, dobivanje i razmjenu podataka, igru i razonodu (slika 1) (Čelebić i Rendulić, 2013).

Izvor: Smiljčić, Livaja, Acalin, 2017:158

Slika 1: Uređaji informacijsko-komunikacijske tehnologije

Pojam informacijsko-komunikacijske tehnologije podrazumijeva tehnologije koje se koriste kod učenja i obrazovanja. „Ne samo da ove tehnologije podupiru stjecanje osnovnih vještina već služe i za cjeloživotno učenje te stjecanje kompleksnih vještina. Otvaraju se brojne nove perspektive i mogućnosti unutar obrazovnog procesa. Jedna od njih, a ujedno i najsnažnija, je internet. Internet se već dokazao kao izuzetno sredstvo u obrazovanju i znanosti. Internet ima neograničen potencijal i motivacija je djeci za poticanje i zadovoljavanje njihove prirodne znatiželje i želje za znanjem.“ (Hutinski i Aurer, 2009:265).

Informacijsko-komunikacijska tehnologija je širok pojam, stoga ju je vrlo teško definirati. Najjednostavnija definicija informacijsko-komunikacijske tehnologije

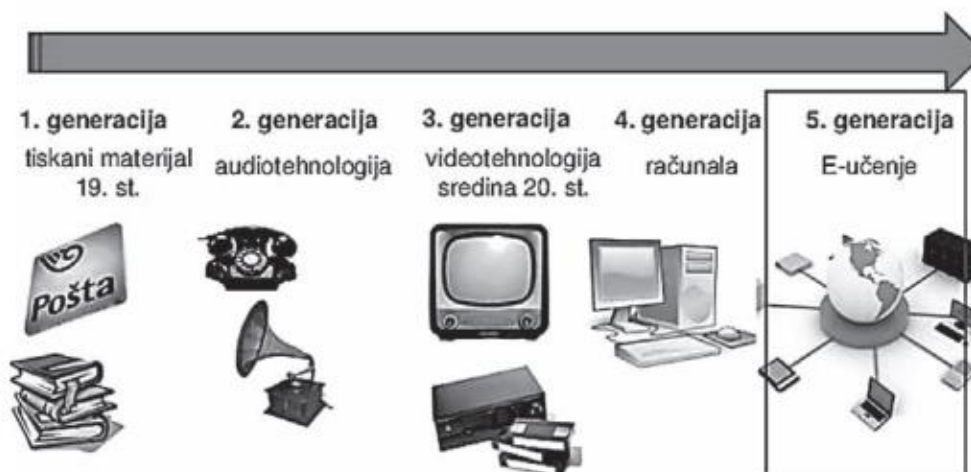
glasi kako je to tehnologija koja pruža mogućnost jednostavnijeg baratanja informacijama putem komunikacije (Hutinski i Aurer, 2009). Druga definicija, koja je nešto preciznija od prethodne, naglašava kako se informacijsko-komunikacijska tehnologija može podijeliti na tri kategorije (Tamilselvan, Sivakumar i Sevukan, 2012):

- informacijska tehnologija
- telekomunikacijska tehnologija
- mrežna tehnologija

Informacijska tehnologija se odvija pomoću računala te je neophodna u suvremenom društvu, u obradi podataka, uz štednju truda i vremena. Telekomunikacijska tehnologija se odvija pomoću telefona, radija i televizije, koje omogućuje satelit. Mrežna tehnologija se odvija pomoću interneta, mobitela i satelitske komunikacije.

„Jedan od značajnih izazova u pogledu predviđanja tehnološke budućnosti jest – razlučiti iz moguće tehnološke premise što će biti izvedivo, i to kroz pogled u virtualni svijet, kompjutorske i mrežne platforme te njihove značajke. Po svemu sudeći, virtualni prostor će se sastojati od hijerarhijski poredanih mreža koje povezuju različite računalne platforme, koje procesuiraju, spremaju i sučeljavaju se s okolinom korisnika virtualnog prostora u stvarnom svijetu.“ (Grbavac, Tepeš i Rotim, 2003:860).

Ljudi se orijentiraju na razvoj tehnologija koje pridonose ustroju vrijednosti vladajućih socijalnih sila, stoga razvoj tehnologija u području obrazovanja ne predstavlja izuzetak. Suvremene obrazovne tehnologije predstavljaju izraz vladajuće liberalne ekonomije, kulturne unifikacije i globalizacije (slika 2).

Izvor: Smiljčić, Livaja i Acalin, 2017:158

Slika 2: Pet generacija informacijsko-komunikacijske tehnologije

„Razvoj e-obrazovnih tehnologija upravo kao i razvoj osobnog transporta stoji u najužoj vezi s vladajućim društvenim odnosima i iz njih generiranim ciljevima tehnološkoga razvoja i u svome se razvoju oslanja na socijalno prihvaćene tehnologije računala i interneta (računalne mreže).“ (Lasić – Lazić, 2014:9).

Suvremeno doba karakterizira prisutnost informacijsko-komunikacijske tehnologije kao i pristupa internetu. Brzi rast i razvoj ove tehnologije je rezultirao potrebnošću njenog poznavanja u svakodnevnim aktivnostima pojedinca. Korištenje interneta raste iz dana u dan, s njim raste i primjena informacijsko-komunikacijske tehnologije u svakoj grani gospodarstva, poput (Smiljčić, Livaja i Acalin, 2017):

- istraživanja
- razvoja
- projektiranja
- proizvodnje
- administracije
- marketinga

Razvoj informacijsko-komunikacijske tehnologije je imao veliki utjecaj na suvremeno društvo jer podupire usvajanje osnovnih i kompleksnih vještina koje

su potrebne za cjeloživotno učenje. Obrazovni proces omogućuje različite i brojne nove perspektive učenja koje uključuju internet kao izuzetno sredstvo u učenju i obrazovanju (Smiljčića, Livaja i Acalin, 2017).

2.2. Razvoj novih digitalnih medija

Digitalni mediji podrazumijevaju internet i društvene mreže, koje se najčešće danas koriste na mobilnim uređajima. Masovni mediji ili masovna komunikacija podrazumijeva sve komunikacijske oblike kod kojih se informacije prenose javno, putem tehničkih distribucijskih sredstava, odnosno medija indirektno i jednostrano prema disperziranoj publici. Shodno tome, masovni mediji moraju zadovoljavati sljedeće uvjete (Malović, 2005:11):

- „Formalnu organizaciju
- Usmjerenost na mnogobrojnu publiku
- Javnost i otvorenost svima
- Publiku
- Primatelji su heterogeni ljudi koji žive u različitim uvjetima i na različitim mjestima
- Mogu istodobno doprijeti do velikog broja ljudi koji su na velikim udaljenostima od mjesta emitiranja poruke
- Odnos između komunikatora i publike uspostavljaju osobe poznate samo po svojoj javnoj ulozi komunikatora
- Primatelji masovnih komunikacija su pojedinci ujedineni u masu, koja ima zajedničke interese i slične oblike ponašanja“

Masovni mediji smatraju se složenim mehanizmom, čije se djelovanje temelji na strogim zakonima poslovanja. Masovna komunikacija je korištena od strane velikih organizacija u kojima se poslovanje provodi prema jednoj shemi koja je jasno i precizno izvedena i određena. U tako velikim organizacijama, vrijeme predstavlja jedan stvarni događaj u kojem primatelj dobiva informaciju onda kada je ta informacija nastala, s eventualnim neprimjetnim zakašnjenjem (Malović, 2005).

Društvene mreže danas predstavljaju najveći segment novih medija. Društvene mreže predstavljaju računalnu tehnologiju koja pruža mogućnost razmjene ideja, informacija i misli putem izgradnje virtualnih mreža. Iako izazovi u definiciji društvenih mreža nastaju zbog širokog raspona samostalnih i ugrađenih usluga društvenih mreža koji su trenutno dostupni, postoje neke zajedničke značajke (Dollarhide, 2021):

1. Društvene mreže su interaktivne internetske aplikacije temeljene na Internetu Web 2.0.
2. Sadržaj koji generiraju korisnici, poput tekstualnih postova ili komentara, digitalnih fotografija ili videozapisa i podataka generiranih kroz sve internetske interakcije, predstavlja središte društvenih mreža.
3. Korisnici izrađuju profile specifične za uslugu za web mjesto ili aplikaciju koje dizajnira i održava organizacija za društvene mreže.
4. Društvene mreže pomažu u razvoju mreže društvenih mreža, povezivanjem korisničkog profila s profilom drugih pojedinaca ili grupa.

Društvene mreže su nastale kao način interakcije s prijateljima i obitelji, no kasnije su ih usvojile tvrtke koje su željele iskoristiti popularnu novu komunikacijsku metodu kako bi efikasnije došle do kupaca. Snaga društvenih mreža se nalazi u sposobnosti povezivanja i razmjene informacija s neograničenim brojem ljudi na bilo kojem mjestu na Zemlji. Na globalnoj razini postoji više od 3,8 milijardi korisnika društvenih mreža. One se stalno mijenjaju i razvijaju, a nove aplikacije poput *Tik Toka* i *Clubhousea* izlaze svake godine, pridružujući se *Facebooku*, *YouTubeu*, *Twitteru* i *Instagramu*. Do 2023. predviđa se da će se broj korisnika društvenih mreža u Sjedinjenim Državama povećati na približno 257 milijuna (Dollarhide, 2021).

Društvene mreže imaju mogućnost oblikovanja raznih tehnološki omogućenih aktivnosti poput (Dollarhide, 2021):

- dijeljenja fotografija
- blogova
- društvenih igara

- društvenih mreža
- dijeljenja video zapisa
- poslovnih mreža
- virtualnog svijeta
- recenzija, i sl.

Facebook predstavlja najveću platformu društvenih mreža na svijetu te ima sličan broj korisnika poput *Twittera* i *Instagrama*. Najpopularnije društvene mreže danas jesu (Dollarhide, 2021):

1. *Facebook*
2. *Facebook Messenger*
3. *Twitter*
4. *YouTube*
5. *WhatsApp*
6. *Instagram*
7. *Tik Tok*.

Društvene mreže u poduzeću igraju značajnu ulogu jer olakšavaju komunikaciju s kupcima, omogućujući kombiniranje socijalnih interakcija na internetskim mjestima e-trgovanja. Njihova sposobnost prikupljanja informacija pomaže usredotočiti se na marketinške napore i istraživanje tržišta. Također, pomažu u promociji proizvoda i usluga jer se omogućuje distribucija ciljane, pravovremene i ekskluzivne prodaje potencijalnim kupcima. Kroz programe vjernosti koji su povezani s društvenim mrežama izgrađuju odnos s kupcima.

3. ODGOJ I RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Budućnost svakog društva ovisi o sadašnjoj brizi za mlade. Tijekom odrastanja djeca usvajaju znanja, vještine, mijenjaju način razmišljanja i pogled na vrijednosti koje oblikuju njihove pojedinačne živote i utječu na razvoj zajednice oko njih. Shodno tome, odgoj i obrazovanje predstavljaju posebnu i odgovornu zadaću svakog društva (Miljević-Ridički, Maleš i Rijavec, 1999). Prema Mužić, (1999) odgoj i obrazovanje predstavlja široko i raznoliko područje. Isto tako je smatrana najvažnijom infrastrukturnom društvenom djelatnošću koja utječe na kvalitetu ljudskog kapitala, a on je sastavni dio nacionalnog razvoja. Obrazovno odgojni sustav se temelji na pokretačkoj snazi prosvjetnih djelatnika (Pastuović 1997:7):

- odgojitelja
- učitelja
- profesora
- školskih pedagoga i psihologa
- ravnatelja
- prosvjetnih savjetnika i nadzornika
- prosvjetnih djelatnika u lokalnim i središnjim tijelima prosvjetne vlasti

Bez kvalitetnog rada prethodno navedenih djelatnika, nemoguća je učinkovitost škola i izvanškolskih odgojno-obrazovnih organizacija. Današnji postupci imaju utjecaj na stvaranje željene budućnosti za buduće generacije, stoga je potrebno putem odgoja i obrazovanja tretirati mlade kao buduće nositelje odluka (Miljević-Ridički, Maleš i Rijavec, 1999).

Odgoj i obrazovanje danas se smatraju organiziranim učenjem kojim se utječe na pojedine osobine ličnosti, odnosno ponašanje u određenim situacijama. Obrazovanje se smatra cjeloživotnim procesom, jer se uz današnji ubrzani razvoj tehnologije i društvenih promjena, osoba mora konstantno usavršavati (Pastuović, 1997).

3.1. Odgoj i razvoj

Prema Pastuović (1997:8), definicije odgoja i obrazovanja glase: „Obrazovanje je proces organiziranog učenja spoznajnih (kognitivnih) i psihomotornih svojstava ličnosti. Drugim riječima, obrazovanje je organizirano kognitivno i psihomotorno učenje. Odgoj je organizirano (namjerno) učenje (usvajanje ili mijenjanje) čuvstveno motiviranih (voljnih, konativnih) ili karakternih svojstava ličnosti, odnosno ponašanja, što je tim svojstvima uvjetovano. Drugim riječima, odgoj je organizirano afektivno učenje.“

Razvoj je danas promatran sa različitih stajališta poput (Miljević-Ridički, Maleš i Rijavec, 1999:14):

- tehnološki razvoj
- porast standarda i materijalnih dobara
- moralni razvoj društva.

Važno je društvo u kojem svaki pojedinac razvija aspekte razvoja, poput osjećaja vrijednosti, poštovanja, jednakosti, u kojem ima svoja prava te štiti prava druge osobe. Takvo društvo zahtijeva osobe koje su potpuno svjesne događanja u svojoj okolini, uzroka tih događaja te koje su spremne snositi dio odgovornosti za njih. Odgoj i obrazovanje u ovoj situaciji označavaju potrebu za osposobljavanjem pojedinaca, kako bi shvatili složenost i međuovisnost društvenih zbivanja u svrhu interpretacije društvenih promjena i preuzimanja aktivne uloge u rješavanju društvenih problema. Stoga se u prethodno navedenim okolnostima odgoja i obrazovanja, očekuje zadovoljenje potreba pojedinca s ciljem razvoja njegove ličnosti te pružanja odgovora na osnovna životna pitanja s ciljem omogućavanja boljeg snalaženja u svijetu u kojem živi. Naglasak je, uz prenošenje činjeničnog znanja, stavljen na osposobljavanje pojedinca za samostalno učenje, dolazak do potrebnih informacija te njihovo korištenje u svakodnevnom životu (Miljević-Ridički, Maleš i Rijavec, 1999).

Učenje kojim se postižu određena ponašanja poput ekonomskog, političkog ili kulturnog predstavlja psihološku promjenu osobe koja uči, jer se putem toga mijenjaju određena psihička svojstva osobe: znanje, vještine, sposobnosti, vrijednosti, stavovi i navike. Sadržaj i način učenja koji je određen vanjskim ciljevima obrazovanog odgoja određuje prirodu psihološkog razvojnog karaktera. Kako bi se omogućio razvoj određene osobine, potrebna je određena razina stimulacije okoline. Razina stimulacije okoline mora biti optimalna, njena optimalnost ovisi o razvijenoj dispoziciji koja se mijenja ovisno o funkciji razvoja same osobine. U svrhu odvijanja optimalne razine, poticanje se mora dozirati prema dispozicijskoj osnovici te stupnju razvijenosti same osobine (Pastuović, 1997).

3.2. Djeca predškolske dobi

Pravilno provođenje odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi podrazumijeva poznavanje njihovog rasta, sposobnosti i osobina. S ciljem uspješnog razumijevanja djece, potrebno je poznavati njihove potrebe, mane, želje, vrline i interese. Prilikom rada s djecom predškolske dobi, potrebno je poznavati određena razvojna razdoblja, od kojih svako posjeduje razne karakteristike na temelju kojih se međusobno razlikuju. Niti jedno razvojno razdoblje nije moguće preskočiti, jer nakon jednog razdoblja dolazi naredno razdoblje, koje je potrebno dobro poznavati, s ciljem adekvatnog reagiranja na promjene koje su karakteristične za pojedino razdoblje (Findak, 1995).

Razdoblje razvoja uključuje rast i razvoj. Rast se smatra složenim događajem koji se sastoji od kvantitativnih promjena u tijelu i kvalitativnih promjena u strukturi i funkciji pojedinih organa. Rast je jednostavan kvantitativni proces koji je usmjeren na povećanje tjelesnih dimenzija i složeni događaj koji uključuje kvalitativne promjene u građi, funkcijama i reaktivnosti pojedinih organa i tkiva, psihičkim čimbenicima i prilagodbi kulturološkim i društvenim uvjetima djetetove okoline. Razvoj se smatra složenijim događajem od rasta jer uključuje fizički i mentalni razvoj i socijalnu prilagodbu djeteta. Razvoj predstavlja kvalitativnu promjenu, diferencijaciju i zrelost biokemijskog sustava, funkcija i strukture, prilagodbu i

reaktivnost pojedinih organa i funkcija organizma od početka razvojne dobi do njezina kraja (Mardešić i sur., 2003.).

Kod djece se rast i razvoj kontinuirano odvija, drugim riječima, ono predstavlja neprekidan lanac koji nema strogo određene granice između razvojnih razdoblja, zbog čega je moguće odrediti karakteristike svakog razvojnog razdoblja, odnosno njihovu podjelu (Findak, 1995:18):

1. Rano djetinjstvo (do treće godine djetetova života):

- od prvog do četvrtog tjedna je razvojno razdoblje doba novorođenčeta
- od petog do desetog tjedna je razvojno razdoblje dojenja
- od desetog do petnaestog mjeseca je razvojno razdoblje puzanja i početnog hodanja
- od petnaestog do dvadesetčetvrtog mjeseca se javlja srednje doba radnog djetinjstva
- od druge do treće godine se javlja starije doba ranog djetinjstva.

2. Predškolsko doba (od treće do šeste/sedme godine djetetova života):

- od treće do četvrte godine se odvija razvojno razdoblje mlađeg predškolskog doba
- od četvrte do pete godine se odvija razvojno razdoblje srednjeg predškolskog doba
- od pete do šeste/sedme godine se odvija razvojno razdoblje starijeg predškolskog doba.

Prethodno navedena podjela nije striktna i konačna te ne vrijedi za svu djecu, niti se smatra kriterijem prema kojem se svako dijete mora definirati na temelju razvojne skupine u koju pripada. Prethodno navedena podjela smatra se praktičnom vrijednošću jer se podudara s ustrojem organizacije odgoja predškolske djece.

4. DIGITALNI MEDIJI U ODGOJU I OBRAZOVANJU

Odgajatelji se svakim danom susreću sa situacijama koje karakterizira donošenje odluka, prilikom čega se najčešće ne snalaze u tim situacijama, bez obzira na to što su mnoge transparentne i naizgled jednostavne. Stoga je od velike važnosti razlikovanje etičkih dilema od etičkih obveza i odgovornosti kod kojih su situacija i rješenje vrlo jasni, bez obzira što se ponekad čini da postoji dilema, što najčešće proizlazi iz osobnih stavova, vrijednosti i uvjerenja, koji najčešće nisu u korelaciji s postupkom koji je ispravan u profesionalno-etičkom smislu. U etičkoj dilemi je riječ o tome koliko se javlja situacija koja na suprotnim stranama ima dvije etičke obveze i odgovornosti (Blanuša Trošelj, 2015).

Internet se smatra inovativnom silom koja ima dubok utjecaj na djecu i mlade, iz razloga što tehnologija stvara nove obrasce izražavanja, komunikacije i motivacije. U tom su gledištu korišteni različiti izrazi za opisivanje ove generacije mladih (Mesch, 2009):

- mrežna generacija
- tisućljetna generacija
- digitalna generacija.

Prethodno navedeni nazivi nastoje identificirati veliku skupinu djece i mladih koji su odrastali u vrijeme kada je širenje interneta bilo na najvećoj razini te su od ranog djetinjstva uronjeni u medijski bogato okruženje, koristeći računala, igrajući online videoigre, neprestano komunicirajući i povezujući se s prijateljima putem elektroničkih uređaja, odnosno mobitela. Danas mladi stvaraju i koriste društvene mreže u svrhu društvene interakcije i izražavanja identiteta.

U društvima mladih, kulturna potrošnja uključuje velik broj medijskih uređaja poput:

- smart tv-a
- prijenosnih računala
- mobilnih telefona

- igraćih konzola
- računala

S vremenom kućanstva imaju tendenciju nabaviti više od jedne medijske stavke jer mladi prisvajaju medije, a sve se više medijskih alata seli iz javnih prostora kućanstva u privatna mjesta, iz dnevne sobe u spavaće sobe, akumulirajući se u dječjim prostorima. Djeca su stvorila tzv. *kulturu spavaće sobe*, koja olakšava njihovu potrošnju medija bez roditeljskog nadzora ili ograničenja. Djelujući u okruženju bogatom medijima i kulturi spavaće sobe, internetska ili digitalna generacija izražava drugačije vrijednosti, stavove i ponašanja od prethodnih generacija jer se opisuju kao optimistični, timski orijentirani ljudi koji posjeduju talent za tehnologiju. Prema tom gledištu, oni misle i obrađuju informacije drugačije od svojih prethodnika, aktivni su u eksperimentiranju, ovisni su o informacijskim tehnologijama za traženje informacija i komunikaciju s drugima te željni stjecanja vještina potrebnih za razvoj kreativnih multimedijских prezentacija. Time postaju multimedijски proizvođači, a ne samo potrošači. Jednostavno rečeno, javlja se argument da je internet stvorio novu generaciju djece i mladih koji posjeduju sofisticirano znanje i vještine u korištenju informacijskih tehnologija, izražavanja vrijednosti koje podupire učenje iskustvom i stvaranje kulture u digitalnom obliku, odnosno prostoru te imaju posebne sklonosti za učenjem i općenito društvene sklonosti (Mesch, 2009).

4.1. Utjecaj tehnologije na ponašanje djece

Današnju mladež karakterizira virtualni svijet u kojem se oni nalaze korištenjem novih medija odnosno društvenih mreža, u kojem su ograničeni i koji im govore što je prihvatljivo, a što ne. Može se reći kako su novi mediji uvjetovali i potaknuli umove mladih ljudi na prihvaćanje novih medija u procesu rasta i razvoja. Promjena ponašanja pod utjecajem medija privlači brojne istraživače medija, posebice one koji se bave utjecajem televizije i interneta na ponašanje djece, izazivanjem agresije, raznim vrstama asocijalnog ponašanja i slično. Mediji zauzimaju čovjekovo slobodno vrijeme, pa se utjecaj onoga što vidi, doživljava kao tzv. *lažnu stvarnost* i počinje utjecati na pojedince, od načina na koji se odijevaju, govore, gestikuliraju, do ozbiljnih društvenih poremećaja. Mnogi će se

pojedinci služiti društvenim mrežama kako bi ostali u kontaktu i komunicirali s prijateljima i obitelji, dok ih drugi koriste za komunikaciju s različitim zajednicama. Mnoga će se poduzeća koristiti društvenim mrežama kao načinom plasmana i promocije svojih proizvoda. Reklame preko novih medija koje djeca koriste imaju veliki utjecaj na djecu, posebice jer djeca nemaju kritički pristup prema stvarima, a predstavljaju najčešće korisnike društvenih novih medija u svom slobodnom vremenu. Zbog toga velike kompanije iskorištavaju promocije temeljene na emotivnosti, kako djeca, ali i njihovi roditelji ne bi mogli odbiti kupnju reklamiranog proizvoda (Knezović i Maksimović, 2016).

Prema Spitzer (2018), djeca i mladi danas više vremena provode koristeći digitalne medija, nego spavajući. U prosjeku, od 6-7 sati dnevno, djeca i mladi provode pred digitalnim medijima, neovisno radi li se o televizoru, mobilnom telefonu ili kompjuteru. Marketinške strategije digitalnih medija na tržištu se najviše orijentiraju na privlačenje djece, jer su ona uvijek znatiželjna. Poznato je kako djecu privlači sve što je novo, no digitalni mediji nude šarene sličice, reproduciraju glazbu te u sekundi omogućuju pristup raznim sadržajima iz svjetske podatkovne mreže. Korištenje digitalnih medija može kod djece dovesti do poremećaja pozornosti, a u kasnijoj dobi i do slabijeg školskog uspjeha.

Kritičko razmišljanje kod djece nije razvijeno, stoga su ona vrlo nezaštićena od učinaka reklama. Jednom kada se naviknu na atraktivno reklamirane prehrambene proizvode, teško se odreći te navike. Primjerice, oni reklamni spotovi koji su atraktivni, kod djece budu zapamćeni nakon malog broja emitiranja te taj proizvod smatraju dobrim i biraju ga. Djeca su sklona generaliziranju, stoga se reklamom uvjetovan pozitivan stav prenosi i na druge, slične proizvode. Shodno tome, reklame se obraćaju ciljano određenoj dobnoj skupini, primjerice ranijoj i predškolskoj, što dovodi do toga da dijete na početku svog školovanja već poznaje preko dvjesto naziva odgovarajućih proizvoda. Istraživanje je pokazalo kako djeca predškolske dobi godišnje pregledaju preko 4 000 reklamnih spotova raznih proizvoda (Spitzer, 2018).

S obzirom na to da mnogi prenositelji ideja preko novih medija, prenose ideje bez nekog sustava vrijednosti, radi čega ih se i diže na razinu uzora, potrebno je

preispitati prihvatljivost takvog načina ponašanja. Djeca imaju urođenu potrebu za istraživanjem i otkrivanjem svijeta oko sebe te vrlo često ostanu sami kod kuće s televizijskim i internetskim sadržajem koji im nije u potpunosti razumljiv i može ih ostaviti u nedoumici ili ih potaknuti da još više istražuju sadržaj koji im je nerazumljiv, ali im je vrlo privlačan. Navedeno dovodi do njihove uznemirenosti zbog nemogućnosti razumijevanja odnosa koji se odvija između odraslih jer nisu dovoljno emocionalno zreli kako bi shvatila taj odnos. Iz tog razloga je u ovom segmentu rasta i razvoja potrebno uključiti odrasle (roditelje, obitelji, odgojitelje) kako bi im pomogli prilikom nerazumijevanja sadržaja koji im je dostupan na novim medijima (Knezović i Maksimović, 2016). Posljedica utjecaja novih medija na djecu se očituje u:

- manjku kulture
- manjku pouzdanih vijesti
- beskorisnim informacijama
- manjku istine.

Prema Spitzer (2018), televizijska industrija je godine 2011. odredila novu ciljnu skupinu, djecu između 4 i 24 mjeseca te je u međuvremenu prerasla u industriju koja zarađuje više od 500 milijuna dolara, s time da je 1970-tih godina početna dob za gledanje televizije iznosila od 4 godine pa na dalje, danas iznosi 4 mjeseca. Preporuke američkih pedijatara kažu da bi djeca ispod tri godine trebala gledati televiziju maksimalno jedan sat dnevno.

Digitalni mediji smanjuju dubinu obrade informacija kod djece u vrtićima s digitalnom tehnologijom. Što se površnije obrađuje neki sadržaj, to se manje sinapsi aktivira u mozgu, što rezultira manjim obujmom učenja, zbog čega digitalni mediji i internet imaju negativan učinak na učenje kod djece. Mozak djeteta je vrlo plastičan, stoga je vrlo pogodan za oblikovanje. Ono brzo uči dok se još razvija i time se istinski oblikuje. Ukoliko je razvoj govora i mišljenja predškolske djece ugrožen ili usporen velikom količinom vremena koje su proveli pred ekranom, to se nepovoljno odražava na čitav njihov obrazovni razvoj. Preveliko korištenje digitalnih medija rezultira dugoročnim snižavanjem čovjekove obrazovne sredine (Spitzer, 2018).

Primjerice, društvena platforma za glazbu *YouTube* omogućava učitavanje raznolikog sadržaja koji je vezan uz zabavu, poput glazbenih spotova i slično. Ovaj oblik društvenog medija posebice utječe na mlade jer putem *YouTubea* mogu pratiti slavne pjevače, blogere, vlogmase i slično. Društveni mediji su vjerojatno pružili pozornicu za glazbenike i blogere da pokažu i reklamiraju svoj životni stil javnosti, putem glazbenih spotova i videa koji su u konačnici zamijenili *reality show* koji se prije pokazivao na televiziji. Koncept mrežnog društva nudi ponovno promišljanje komunikacije i uzimanje u obzir promjena koje se događaju u našem životu i kulturi (Stevenson 2002).

Prema istraživanju Ilišin, Marinović Bobinac i Radin (2001), djeca najviše gledaju glazbene spotove i programe za odrasle koji uključuju elemente uzbuđenja. Mediji imaju jako velik utjecaj na ponašanje mladih, a shodno tome i na djecu jer djeca najbolje uče od onoga što je viđeno kod odraslih. Mediji mogu prouzrokovati rađanje raznih ideja koje pojedinci usvajaju bez kritike prema njima te ih oponašaju u vlastitom pristupu životu, čak i onda kada se radi o opasnim situacijama i kriminalnim radnjama (Knezović i Maksimović, 2016). Danas se, putem novih i društvenih medija, najčešće putem glazbenih spotova, mladima prikazuje uzbudljiv život koji podrazumijeva neprimjerene sadržaje intime, konzumiranja droga, oružja, kriminala, žene se tretiraju kao objekti i opasan način života je „*in*“. Ovo je nova kultura mladih koja je oblikovana pod utjecajem novih medija koje mladi danas sve više i više prate. Kao rezultat toga, mladi su pod utjecajem ovog „novog svijeta“ i pokušavaju oponašati te stilove života.

Primjerice, negativan utjecaj digitalnih medija se očituje u sljedećih deset osnovnih obrazaca ponašanja (Majdenić, 2019:40):

- fizičko i psihičko nasilje
- uvođenje u kriminal
- pornografija
- otuđenost
- pasivizacija

- nasilje nad slobodom mašte
- potiskivanje knjiga
- jezična nekultura
- slatko nasilje zabave
- politička i svjetonazorna manipulacija.

Primjerice, djeci u predškolskoj dobi je prikazan isječak u kojem jedna osoba psuje i tuče napuhanu lutku zvanu Bobo. Djeca su na početku bila zbunjena, ali kada su ih odveli u drugu sobu gdje je bilo mnogo takvih lutaka, počela su vrištati i zlostavljati lutke na isti način kako je zlostavljan i Bobo. Drugoj je skupini djece prikazan crtani film u kojemu se mačak našao u sličnoj situaciji kao i Bobo; ta su djeca pokazala slično agresivno ponašanje kao i ona iz prve skupine. Djeca sama nemaju sposobnost razlikovanja primjerenog od neprimjerenoga, dobro od lošega, stvarnoga od nestvarnoga, zbog čega ih je potrebno educirati o tim situacijama (Majdenić, 2019).

4.2. Internet u odgoju i suradnja roditelja i odgojitelja

Digitalni mediji imaju korisne odgojno-obrazovne sadržaje, ali nose i brojne probleme. Internet je danas najrašireniji medij u svijetu, shodno situaciji s COVID-19 krizom, mediji su se još više proširili, posebice među djecom i mladima. Današnji roditelji moraju slijediti naputke te se informirati o novostima putem raznih izvora, zajedno s odgojiteljima, kao osiguranje povoljnih uvjeta djeci koja žive, rastu i razvijaju se najviše putem novih medija i ostale tehnologije. Također, s ciljem izbjegavanja manipulativnih utjecaja medija na djecu, ili bar njegovog ublažavanja, potrebno je da svi koji sudjeluju u odgoju nose ulogu predvodnika kada je riječ o razvijanju kritičkog pristupa prema medijskim sadržajima koji su dostupni djeci predškolske dobi (Knezović i Maksimović, 2016).

4.2.1. Digitalni mediji u vrtićima

Djeca uče vrlo brzo, no njihova se brzina učenja tijekom odrastanja smanjuje između desete i dvadesete godine života. Ovdje je riječ o smislenom procesu

prilagođavanja i to je sasvim normalno. Neovisno o tome što se uči, hodanje ili govorenje, dobro vladanje ili prehranjivanje, za mozak to predstavlja procjenjivanje isprva nepoznate vrijednosti na osnovi pojedinačnih iskustava, odnosno mjerenja. Neovisno o razlikama prethodno navedenih stvari koje je potrebno naučiti, za mozak je riječ o istom zadatku jer mora na temelju pojedinačnih iskustava procijeniti optimalne općenite vrijednosti, poput koliko impulsa poslati kojem mišiću prilikom naginjanja, koliko bobica, koje veličine i boje pojesti, itd. Prilikom tog procesa učenja mozak mora ispuniti dva međusobno poprečna uvjeta (Spitzer, 2018:150):

- s jedne strane se mora što brže približiti optimalnoj vrijednosti, jer će inače nastradati prije nego što bude završio s učenjem
- s druge strane se mora optimalnoj vrijednosti približavati malim koracima, jer velikim skokovima nikad neće doprijeti do nje.

Shodno tome, učenje se mora odvijati u velikim koracima, kako osoba ne bi stradala, ali i u malim koracima, kako bi uspjela doći do optimalne vrijednosti. Stoga je učenje najbolje započeti velikim koracima, a potom malima prijeći na preciznost. S obzirom na sve veću rasprostranjenost digitalnih medija, nije čudno kako djeca prvi kontakt sa pismom i jezikom ostvaruju putem digitalnih medija, a manje putem knjiga ili pisanjem na papiru. Prema nekim znanstvenim istraživanjima, kako je navedeno prema Spitzer (2018), ustanovljeno je da uznapredovala digitalizacija smanjuje sposobnost čitanja i pisanja kod djece. Stoga je vrlo važno smanjiti upotrebu digitalnih medija u vrtićima, kako bi se spriječilo ometanje dječjeg rasta i razvoja.

4.2.2. Digitalni mediji u obiteljskom okruženju

Svaka suvremena obitelj u svojem kućanstvu posjeduje više vrsta digitalnih medija, jer oni imaju sve veći utjecaj na život djece i odraslih. No, sve više roditelja

je zbunjeno kada je riječ o tome na koji način je najbolje odgajati svoje dijete i boriti se s utjecajima digitalne tehnologije.

Prema Majdenić (2019) uloga digitalnih medija u životu djece, ali i svakoga pojedinca nosi izrazito veliku ulogu. Digitalni mediji su djeci postali prijatelj uz kojega ujutro doručkuju, u podne ručaju i uvečer večeraju. Roditelji djeci često dopuštaju korištenje digitalnih medija kao nagradu za nešto dobro što su napravili, kao odmor i zabavu dok oni odrađuju nešto osobno. Novi digitalni mediji su danas puni raznih sadržaja koji može, ali i ne mora biti primjeren djetetu. Uloga odgojitelja ili roditelja je upoznati dijete s pozitivnim idealima vlastitim ponašanjem, razgovorima i izborom sadržaja. Digitalni medij je postao upravljačem obiteljskih situacija, ono ispunjava slobodno obiteljsko vrijeme, potiču razgovore o raznim temama koje se prikazuju na društvenim mrežama. Drugim riječima, digitalni mediji su danas u obitelji stvorili novi način komuniciranja te obogatili vrijeme druženja i okupljanja.

Utjecaj digitalnih medija na djecu je moguće smanjiti putem roditeljskog nadzora sadržaja koje dijete gleda. Roditeljsko korištenje sustava sigurnosti i nadzora nad sadržajem koje dijete gleda je vrlo korisno, no ne smije se pretvoriti u neku vrstu izlike s ciljem manjeg razmišljanja o odgoju djeteta i brige od strane roditelja. Bez obzira na vještinu i sposobnost roditelja u korištenju digitalnih medija, vrlo često dolazi do zapreka zato što se djeca stalno prebacuju s novih medija na još novije medije, zbog čega dolazi do stava roditelja kako je internet važan za školu, učenje i istraživanje, dok djeca imaju svoje prioritete koji se odražavaju na njihove želje i na aktualne teme među vršnjacima. Digitalna generacija najčešće nema predodžbu o razlikama između stvarnog i virtualnog svijeta. Roditelji se najčešće boje rizika koji se javljaju prilikom korištenja digitalnih medija, poput zlouporabe djece i mladih na internetu. (Ciboci, Kanižaj i Labaš, 2011).

4.2.3. Suradnja roditelja i odgojitelja

Izgradnja partnerskih odnosa između obitelji djeteta i odgojno-obrazovnih ustanova predstavlja proces i načelo u području profesionalnog djelovanja

odgojitelja te sastavni dio njihovog profesionalnog identiteta. Kvaliteta realizacije suradnje obitelji i vrtića ovisi o profesionalnim kompetencijama i životnoj te profesionalnoj filozofiji praktičara koji djeluju unutar ustanova ranog i predškolskog odgoja. Odgojitelj koji se vodi za činjenicom kako su sretnije osobe one koje imaju više kvalitetnih odnosa s pojedincima oko sebe i da su profesionalno uspješniji oni koji surađuju kvalitetno sa svim čimbenicima (obitelj, djeca, stručnjaci unutar i izvan ustanove, uprava i sl.) u odgojno-obrazovnom procesu, trajno ulažu napore u osobno postizanje kompetencija koje su usmjerene prema izgradnji kvalitetnih odnosa između obitelji i odgojitelja, ali i ostalih partnerskih odnosa (Ljubetić, 2018).

Suradnja obitelji i vrtića se prvenstveno mora odvijati s ciljem boljeg rasta i razvoja djeteta. Dijete predstavlja najvažnije živo biće čiji se razvoj počinje odvijati od samog njegovog rođenja. Roditelji su prve osobe s kojima se dijete upoznaje te samim time oni imaju najvažniju ulogu u djetetovom životu. Nakon toga, druga najvažnija osoba u djetetovom životu je odgojitelj, kojeg dijete sreće na samom pragu života kada navršu prvu godinu, nekada i ranije. Odgojitelj nosi važnu ulogu u životu djeteta jer se s njim poistovjeđuje, oponaša ga, sluša, igra se i boravi s njim najveći dio vremena (Gluščić i Pustaj, 2008).

Informacija o djetetu koja je cjelovita i pravodobna, uvelike olakšava odgojnu ulogu roditelja i odgajatelja, doprinosi zdravijem i boljem razvoju djeteta te sprečava moguće negativne utjecaje na djetetov razvoj koje mogu ostaviti dugoročne posljedice. Savjeti koji će biti razmjenjivani u odnosu odgajatelja i roditelja se tiču svih aspekata djetetovog razvoja poput (Ljubetić, 2018):

- socijalnog razvoja
- emocionalnog razvoja
- kognitivnog razvoja
- tjelesnog razvoja.

Dijete nije svjesno utjecaja interneta i njegove manipulacije te će stoga poruke koje dobiva usvajati u smislu vlastitog uvjerenja s time da nerijetko nesvjesno padaju pod utjecaj autoriteta onoga koji je objavio sadržaj. Dijete će slijediti ono što vidi, bez pogovora i pitanja, najčešće zbog straha odbacivanja od strane

društva, ako se ne složi s globalnim mišljenjem koje je postavljeno na internetu (Knezović i Maksimović, 2016). Suradnja roditelja i odgojitelja se temelji na dobrobiti djeteta, odnosno na temelju njegovog rasta i razvoja u okruženju u kojem se dijete osjeća prihvaćeno, sigurno, voljeno, poticano, sretno i u kojem je uvaženo kao pojedinac (Bogatić, 2018). Rano i predškolsko doba predstavlja vrijeme djetinjstva prilikom kojeg dijete prolazi razvojno razdoblje koje je najčešće burno te uključuje promjene, spoznaje, usvajanje jezičnih sposobnosti te matematičkog, logičkog i kreativnog mišljenja, formiranje stavova, predodžbi i pojačanu aktivnost djece (Mlinarević i Zrilić, 2021).

Uzimajući u obzir navedeno, jasno je kako se društvena struktura, mladi ili obitelji mogu raspasti i uništiti ako se prenositelji informacija oslobode od etičke odgovornosti. Mediji prenose i nameću određene obrasce ponašanja koji su „in“ i u trendu s ciljem navođenja djece i mladih na slijepo slijedenje popularnih trendova i tako ih učiniti potrošačima usluga i dobara za koje se rade reklame, od kojih vlasnici medija ostvaruju dobit. Na prethodno navedeni način se ostvaruje mijenjanje djece od kreativnih, zaigranih bića do sebičnih i egoističnih potrošača. Odgojitelji i roditelji imaju vrlo izazovan svakodnevni zadatak da putem vlastitog primjera utječu na razvoj svoje djece.

Suradnja se smatra najvišom razinom odnosa pojedinca iz obiteljske zajednice koju čine roditelji i/ili staratelji, i odgojitelji/učitelji koji su usmjereni na dobrobit djeteta koje ujedno predstavlja zajednički cilj te se odvija najčešće unutar odgojno-obrazovne ustanove (vrtića). Cilj suradnje je dijeliti snage, prepoznavati roditeljsko znanje i ekspertizu koje je jednako profesionalnom znanju te razumijevanje pritisaka s kojima se suočavaju najčešće mlade obitelji. Uspješna se suradnja temelji na (Ljubetić, 2014):

- djetetu u fokusu
- konstruktivnosti
- jasnoći i konkretnosti
- kontinuitetu

Kompetencija odgojitelja za suradnju s roditeljima predstavlja vrstu kompetencije koja pruža mogućnost uspostavljanja i zadržavanja zadovoljavajućih profesionalnih i suradničkih odnosa s roditeljima s ciljem povećanja odgojno-obrazovne dobrobiti djece u ranoj i predškolskoj dobi. Djelovanje suradnje između roditelja i odgojitelja, rezultira mogućnost razvoja djetetovih svih potencijala koje se temelje na odgovornosti između odgojitelja i roditelja (Mlinarević i Zrilić, 2021).

Današnji oblici suradnje pružaju mogućnost roditelju da u svako doba dana ima mogućnost komentiranja raznih aktivnosti, pregledati slike, videozapise i slično, te se mogu više educirati preko društvenih mreža, aplikacija preko pametnih telefona, web stranica vrtića i roditelji mogu biti uključeni u stvaranje kurikuluma i moguća je video i fotografskih dokumentacija u suradnji s roditeljima.

5. EMPIRIJSKO ISTRAŽIVANJE UTJECAJA DIGITALNIH MEDIJA NA ODGOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

U nastavku ovoga poglavlja će biti opisan uzorak istraživanja, korišteni instrument prilikom istraživanja, rezultati istraživanja te ograničenja.

5.1. Metoda istraživanja

Metoda istraživanja u ovom radu bila je metoda intervjuiranja ispitanika. Intervju je proveden sa svega 10 ispitanika, a sastoji se od 8 strukturiranih i nestrukturiranih pitanja koja se nalaze u prilogu ovog završnog rada. Pitanja su konkretna, a dvosmislenih i negativnih pitanja nije bilo. Upitnik intervjua je bio namijenjen roditeljima koji imaju djecu predškolske dobi. Nakon što su odgovori prikupljeni, na temelju podataka će biti analizirani odgovori s ciljem utvrđivanja postavljenih ciljeva ovoga rada.

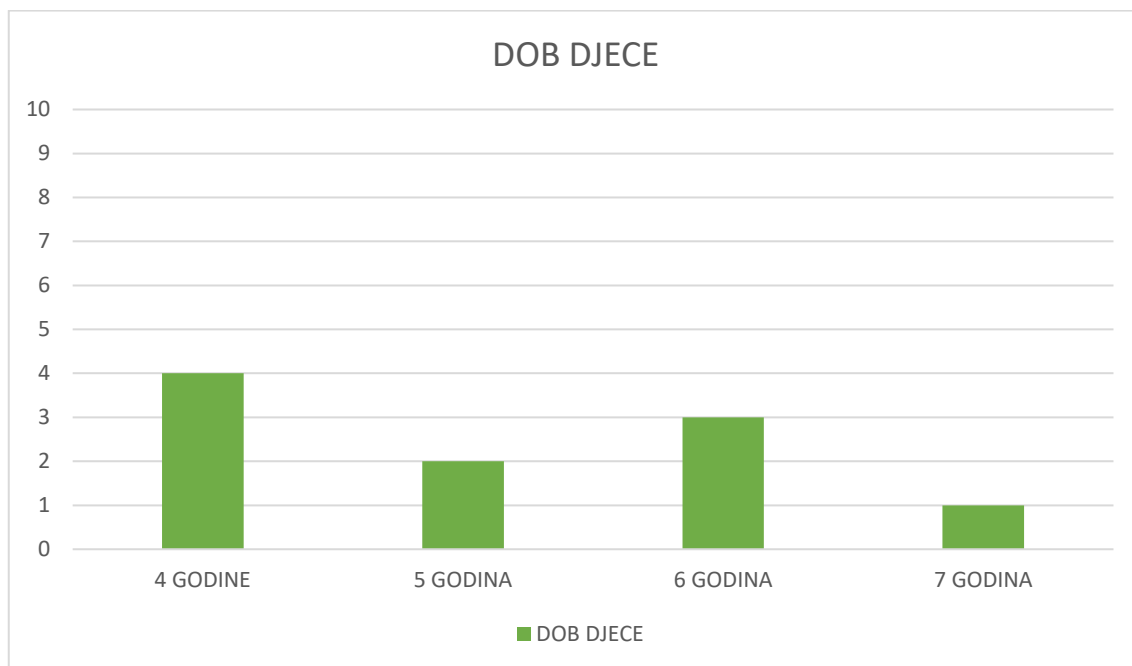
Upitnik koji je korišten za interpretaciju je sadržavao pitanja vezana uz sljedeća područja:

- dob djeteta
- djetetov prvi pristup digitalnim medijima
- posjedovanje medijskog uređaja kod djeteta te dnevno ograničenje
- najčešće korištena medijska platforma kod djeteta
- kontroliranje sadržaja na internetu
- korištenje digitalnih medija prilikom učenja
- agresivno ponašanje kod djeteta
- pozitivan/negativan utjecaj digitalnih medija na djecu.

Intervju se provodio u dječjem vrtiću „Olga Ban“ u Pazinu dana, 14. lipnja 2022. godine.

5.2. Uzorak istraživanja

Uzorak istraživanja je obuhvaćao 10 ispitanika, koji su ujedno i roditelji djece predškolske dobi (grafikon 1).

Izvor: izrada autora

Grafikon 1: Dob djece

Prema prethodno navedenim podacima se može zaključiti kako je uzorak ispitanika odgovarajuć. Ispitanici su dobrovoljno ispunjavali intervju, intervju je bio anonimn te je njegovo ispunjavanje trajalo u prosjeku od tri do pet minuta.

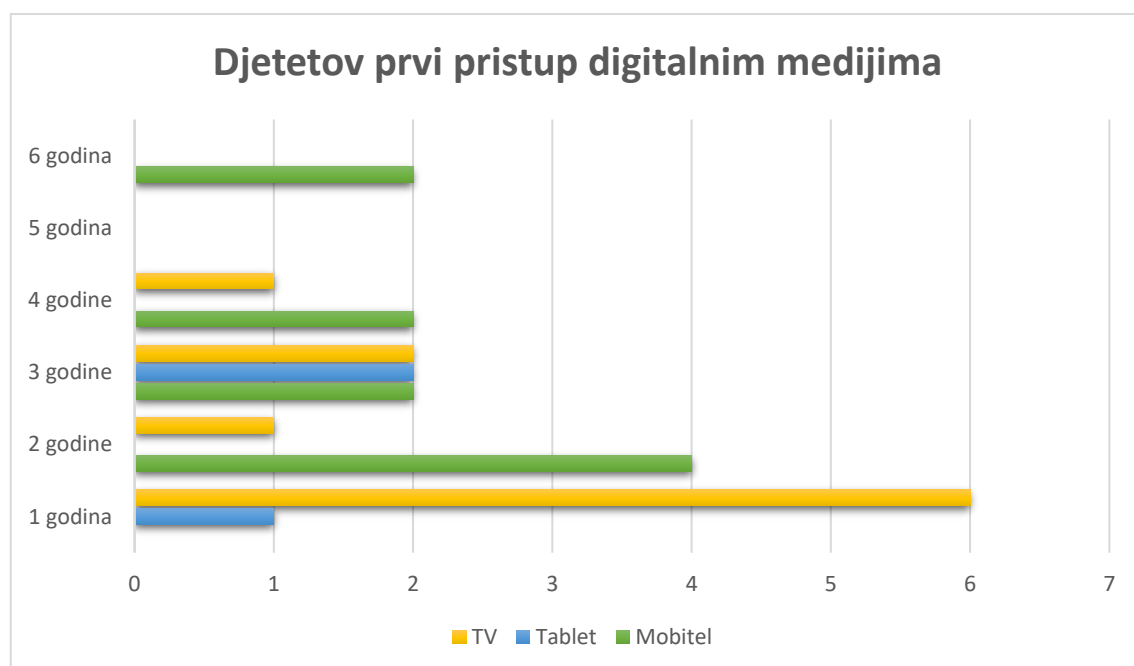
5.3. Rezultati istraživanja

U intervjuu su postavljena pitanja otvorenog oblika, koja pružaju mogućnost ispitanicima da odgovaraju tako da izražavaju svoje mišljenje o postavljenoj temi istraživanja. Prije nego što je intervju proveden, temelj je postavljen s proučenom literaturom prema kojoj su pitanja postavljena. S ciljem osiguranja anonimnosti sugovornika prilikom sudjelovanja u intervjuu, ispitanicima su dodijeljeni kodirani nazivi u obliku slova i broja te se ovaj oblik koristio prilikom analize i interpretacije rezultata istraživanja, jer je sudionicima zagarantirana anonimnost podataka.

U nastavku je prikazana analiza i interpretacija odgovora ispitanika.

5.3.1. Djetetov prvi pristup digitalnim medijima

Nakon pitanja vezana uz dob djeteta, sljedeće pitanje se odnosilo na dob djeteta u kojem je dijete dobilo pristup digitalnim medijima (Grafikon 2).

Izvor: izrada autora

Grafikon 2: Djetetov prvi pristup digitalnim medijima

Kako je vidljivo na grafikonu 2, najviše (6) djece je počelo s gledanjem TV-a u 1. godini života, dok je četvero djece u 2. godini života počelo s korištenjem mobilnih

uređaja. Isto tako, većina djece se u 3. godini života počelo koristiti svim oblicima digitalnih medija, dok je nekolicina počela s 4. godine i više.

Ovi rezultati pokazuju kako se djeci u vrlo ranoj dobi omogućuje pristup digitalnim medijima, bez obzira na upozorenja stručnjaka kako bi im se pristup trebao omogućiti što kasnije.

5.3.2. Posjedovanje medijskog uređaja kod djeteta te dnevno ograničenje

Sljedeće pitanje je bilo vezano uz posjedovanje vlastitog medijskog uređaja kod djeteta, na koje je sedam ispitanika odgovorilo kako njihovo dijete ne posjeduje vlastiti medijski uređaj, dok je troje ispitanika odgovorilo kako posjeduje.

Dvoje ispitanika je navelo kako njihovo dijete uopće nema pristup internetu i digitalnim medijima. Ostalih sedam ispitanika je navelo kako njihovo dijete ima pristup internetu te su postavili ograničenja djetetovog provedenog vremena na digitalnim medijima. Što se tiče djetetovog vremena provedenog u danu na digitalnim medijima, najčešće se radi o vremenskom periodu od minimalno pola sata te maksimalno dva sata u danu. Vremenski period od pola sata korištenja medijskih uređaja je svom djetetu odredilo troje ispitanika, dok je dva sata odredilo pet ispitanika.

Ovdje je potrebno istaknuti odgovor AI-8 „*Ne posjeduje vlastiti medijski uređaj, a vremenski provodi vrijeme na njemu oko pola sata prije spavanja. Više vremena provodimo vani u igri i vrtu.*“

5.3.3. Najčešće korištena medijska platforma kod Djeteta

Sljedeće pitanje je bilo vezano uz najčešće korištenu medijsku platformu kod djeteta. Budući da je ranije navedeno kako je dvoje ispitanika istaknulo da njihovo dijete nema pristup internetu, ostalih osam ispitanika je navelo korištenje *YouTube* platforme kao najčešće korištene medijske platforme, uz navode kako djeca najčešće vole gledati i slušati glazbene spotove te crtiće na platformi *YouTube Kids*, prilikom čega je potrebno istaknuti odgovor AI-8 „*Moje dijete najviše vremena provodi na medijskoj platformi YouTube, na kojoj najviše voli slušati muziku i gledati crtane filmove.*“

Ovi rezultati se poklapaju s rezultatima istraživanja koji su navedeni u teorijskom dijelu, koji su pokazali kako djeca najviše interesa pokazuju za glazbene spotove, a oni su ujedno i velika većina sadržaja koja se emitira na *YouTube* platformi.

5.3.4. Kontroliranje sadržaja na internetu

Sljedeće pitanje se odnosilo na kontroliranje sadržaja na internetu. Budući da je ranije utvrđeno kako djeca dvoje ispitanika nemaju pristup internetu, preostalih osam ispitanika je izjavilo kako kontroliraju sadržaj koji djeca gledaju na internetu. Sedam ispitanika je izjavilo kako kontrolira dijete prilikom korištenja digitalnih medija tako što zajedno gledaju sadržaj, prilikom čega je potrebno izdvojiti odgovor AI-1 „*Naravno da kontroliramo sadržaj koje naše dijete gleda na digitalnim medijima. Kontroliramo ga tako što medije koristi samo uz naše prisustvo, odnosno gledamo sadržaj zajedno.*“ Kao i odgovor od AI-10 „*Gledani sadržaj kontroliramo putem aplikacije Familylink koja ograničava korištenje i sadržaj koji dijete gleda.*“ Ovi rezultati pokazuju kako su roditelji svjesni utjecaja interneta na dijete, zbog kojega kontroliraju korištenje i sadržaj koji dijete pregledava putem digitalnih medija.

5.3.5. Korištenje digitalnih medija prilikom učenja

Sljedeće pitanje se odnosilo na korištenje digitalnih medija prilikom učenja. Osam ispitanika je navelo kako ne koristi digitalne medije u svrhu učenja. Dvoje

ispitanika navelo je kako se koristi digitalnim medijima u svrhu učenja, prilikom čega je potrebno izdvojiti odgovor AI-6, koji navodi kako vrlo često instalira razne poučne aplikacije, odnosno igre koje potiču učenje o oblicima, životinjama i slično. Isto tako je potrebno istaknuti odgovor AI-7, koji navodi kako vrlo često sa djetetom gleda emisije i priloge o bojama, oblicima i ostalim poučnim stvarima te igraju igrice.

Ovi rezultati pokazuju da roditelji vrlo malo koriste digitalne medije u svrhu učenja, već ih više koriste za razbibrigu i okupiranost djeteta.

5.3.6. Agresivno ponašanje kod djeteta

Sljedeće pitanje se odnosilo na agresivno ponašanje kod djeteta prilikom korištenja i pregledavanja sadržaja na digitalnim medijima. Na ovo pitanje je četvero ispitanika navelo kako njihovo dijete zna pokazivati nezadovoljstvo kada mu se oduzme mobilni uređaj, prilikom čega je potrebno istaknuti odgovor AI-6 „*Ponekad pokazuje nezadovoljstvo kada dođe vrijeme puštanja mobitela (kada prođe dva sata)*“, te AI-7 „*Pokazuje agresivno ponašanje ukoliko prekorači limit, onda počinje ispitivati sve više da hoće mobitel.*“ Ovi rezultati pokazuju kako djecu vrlo brzo počinje zanimati sadržaj koji nudi mobitel, jer na jednom mjestu imaju i glazbu i crtiće i ostale informacije do kojih žele doći, stoga polako gube kreativnost, odnosno postaje im dosadno kada ostanu bez digitalnog medija te se javlja sve veća želja za njegovim korištenjem.

5.3.7. Pozitivan/negativan utjecaj digitalnih medija na Djecu

Posljednje pitanje se odnosilo na pozitivan i/ili negativan utjecaj medija na djecu. Na ovo pitanje je sedmero ispitanika navelo kako ima i negativan i pozitivan utjecaj, ovisno o kontroli onoga što djeca gledaju. Potrebno je istaknuti odgovor

AI-6 „Imaju i pozitivan i negativan utjecaj, ali moramo biti u skladu sa vremenom, no ipak treba imati pod nadzorom sadržaj koji dijete gleda na digitalnim medijima.“ Te odgovor od AI-10 „Pozitivan utjecaj se može ostvariti ukoliko djeca gledaju sadržaj koji doprinosi njihovom razvoju, a negativan utjecaj se može ostvariti ukoliko djeca samo igraju igrice, pogotovo one nasilne.“ Ovdje se može prepoznati svjesnost roditelja o pozitivnim i negativnim učincima digitalnih medija na djecu u rastu i razvoju, zbog čega je potrebno kontrolirati sadržaj koji djeca gledaju na internetu.

Ispitanik AI-2 je istaknuo kako se negativan utjecaj može prepoznati u tome što ih digitalni mediji odvajaju od stvarnosti te im stvaraju iskrivljenu sliku svijeta, dok je ispitanik AI-8 istaknuo kako se nije susreo s negativnim utjecajem na dijete, već sa pozitivnim, jer je dijete naučilo plesati i pjevati pomoću nekih sadržaja. Ovi rezultati pokazuju djelomično negativan utjecaj digitalnih medija na djecu uz istovremene pozitivne aspekte. Internet i novi mediji su puni mračnog i nasilnog, no i zabavnog i poučnog sadržaja, stoga je potrebno dijete usmjeriti i educirati kako bi shvatilo ozbiljnost korištenja interneta.

6. ZAKLJUČAK

Većina tvrdi kako novi mediji imaju štetan utjecaj na djecu predškolske dobi, jer je zbog njegove otvorene prirode, omogućen pristup velikoj količini podataka. Ono što djeca vide korištenjem novim medijima često usvajaju i oponašaju, neovisno o okruženju u kojem se nalaze. Internet se smatra inovativnom silom koja ima dubok utjecaj na djecu i mlade, iz razloga što tehnologija stvara nove obrasce izražavanja, komunikacije i motivacije. Mediji mogu prouzrokovati rađanje raznih ideja koje pojedinci usvajaju bez kritike prema njima te ih oponašaju u vlastitom pristupu životu, čak i onda kada se radi o opasnim situacijama i kriminalnim radnjama. Iz tog razloga je u ovom segmentu rasta i razvoja potrebno uključiti odrasle (roditelje, obitelji, odgojitelje) kako bi im pomogli prilikom nerazumijevanja sadržaja koji im je dostupan na novim medijima. Odgajatelji se svakim danom susreću sa situacijama koje karakterizira donošenje odluka, prilikom čega se najčešće i ne snalaze u tim situacijama, bez obzira na to što su mnoge od tih situacija transparentne i naizgled jednostavne. Mladi su opisani kao oni koji su stvorili tzv. *kulturu spavaće sobe*, koja olakšava njihovu potrošnju medija bez roditeljskog nadzora ili ograničenja. Djelujući u okruženju bogatom medijima i kulturi spavaće sobe, internetska generacija ili digitalna generacija izražava drugačije vrijednosti, stavove i ponašanja od prethodnih generacija, jer se opisuju kao optimistični, timski orijentirani ljudi koji posjeduju talent za tehnologiju. Djeca imaju urođenu potrebu za istraživanjem i otkrivanjem svijeta oko sebe te vrlo često ostanu sami kod kuće s televizijskim i internetskim sadržajem koji ih može ostaviti u nedoumici ili ih potaknuti da još više istražuju sadržaj koji im je nerazumljiv i istovremeno vrlo privlačan.

7. LITERATURA

1. Blanuša Trošelj, D. (2015.) Profesionalna etika odgajatelja djece rane i predškolske dobi. U H. Ivon, B. Mendeš (Ur.), *Kompetencije hrvatskog učitelja i odgajatelja*. Izazov za promjene (161-173). Split: Filozofski fakultet u Splitu.
2. Bogatić, K. (2018.) Djeca kao aktivni akteri suradničkih odnosa obitelji i ustanove ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. U: Višnjić Jevtić, A., Visković I. (ur.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 15 - 66). Zagreb: Alfa
3. Ciboci, L., Kanižaj, I., Labaš, D. (2011.) *Djeca medija: od marginalizacije do senzacije*. Zagreb: Matica Hrvatska
4. Čelebić, G., Rendulić, D. I. (2013.) *ITdesk.info – projekt računalne e-edukacije sa slobodnim pristupom - Priručnik za digitalnu pismenost: Osnovni pojmovi informacijske i komunikacijske tehnologije*. Zagreb: Otvoreno društvo za razmjenu ideja (ODRAZI)
5. Dollarhide, M. (2021). Social Media. Investopedia. [Online] Dostupno na: <https://www.investopedia.com/terms/s/social-media.asp> [Pristupljeno 20.06.2022.]
6. Findak, V. (1995.) *Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju*. Zagreb: Školska knjiga
7. Gluščić J., Pustaj M. (2008.) *Roditelj, dijete, odgojitelj - - - : priručnik za roditelje*. Zagreb: Vlastita naklada.
8. Grbavac, V., Tepeš, B., Rotim, F. (2003.) Informacijska tehnološka revolucija na početku 21. stoljeća. *Društvena istraživanja*. [Online] 12 (5(67)). Str. 847-870. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/19318> [Pristupljeno 20.06.2022.]
9. Hutinski, Ž., Aurer, B. (2009.) Informacijska i komunikacijska tehnologija u obrazovanju: Strategije i perspektive. *Informatologia*. [Online] 42 (4) str. 265-272. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/42347> [Pristupljeno 20.06.2022.]

10. Ilišin, V., Marinović Bobinac, A., Radin, F. (2001.) *Djeca i mediji*. Zagreb: Idiz
11. Knezović, K., Maksimović I. (2016.) Manipulativna moć masovnih medija i etičke upitnosti njihova utjecaja na dijete. *Diacovensia – teološki prilozi*. [Online] 24(4), str. 645-666. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/171269> [Pristupljeno 20.06.2022.]
12. Lasić – Lazić, J. (2014.) *Informacijska tehnologija u obrazovanju*. Zagreb: Zavod za informacijske studije.
13. Ljubetić, M. (2018.) Predgovor. U: Višnjić Jevtić, A., Visković I. (ur.) *Izazovi suradnje: Razvoj profesionalnih kompetencija odgajatelja za suradnju i partnerstvo s roditeljima* (str. 5 - 8). Zagreb: Alfa
14. Majdenić, V. (2019.) *Mediji, tekst, kultura*. Zagreb: Ljevak
15. Malović, S. (2005). *Osnove novinarstva*. Zagreb: Gold marketing tehnička knjiga
16. Mesh G. S. (2009.) The Internet and Youth Culture. *The Hedgehog Review*. [Online] Dostupno na: <https://hedgehogreview.com/issues/youth-culture/articles/the-internet-and-youth-culture> [Pristupljeno 20.06.2022.]
17. Miljević – Ridički, R., Maleš, D., Rijavec, M. (1999.) *Odgoj za razvoj*. Zagreb: Naklada Slap
18. Mlinarević V., Zrilić S. (2021.) *Integralan pristup darovitosti – perspektiva u odgoju i obrazovanju*. Zadar, Osijek: Sveučilište u Zadru i Sveučilište u Osijeku.
19. Mužić, V. (1999.) *Uvod u metodologiju istraživanja odgoja i obrazovanja*. Zagreb: Educa
20. Pastuović, N. (1997.) *Osnove psihologije obrazovanja i odgoja*. Zagreb: Znamen
21. Smiljčić, I., Livaja, I., Acalin, J. (2017.) *ICT u obrazovanju*. Zagreb: Zbornik radova Veleučilišta u Šibeniku
22. Spitzer, M. (2018.) *Digitalna demencija: Kako mi i naša djeca silazimo s uma*. Zagreb: Ljevak
23. Stevenson, N. (2003). *Cultural Citizenship*. London: British Library
24. Tamilselvan, N., Sivakumar, N., Sevukan, R. (2012.) Information and communications technologies (ICT). *IJLIS* [Online] 1 (1) pp. 15-28. Dostupno na:

https://www.academia.edu/2764232/INFORMATION_AND_COMMUNICATIONS_TECHNOLOGIES_ICT_?source=swp_share [Pristupljeno 20.06.2022.]

25. Zuppo, C. M. (2012.) Defining ICT in a Boundaryless World: The Development of a Working Hierarchy. *International Journal of Managing Information Technology (IJMIT)* [Online] 4 (3) pp. 13-22. Dostupno na: <https://doi.org/10.5121/IJMIT.2012.4302> [Pristupljeno 20.06.2022.]

8. POPIS ILUSTRACIJA

8.1. Popis slika

Slika 1: Uređaji informacijsko komunikacijske tehnologije..... 3

Slika 2: Pet generacija informacijsko komunikacijske tehnologije 5

8.2. Popis grafikona

Grafikon 1: Dob djece 25

Grafikon 2: Djetetov prvi pristup digitalnim medijima..... 26

9. PRILOZI

9.1. Upitnik intervjuja

Ovaj intervju se provodi u svrhu istraživanja preddiplomskog završnog rada na temu „Digitalni mediji i odgoj“. Intervju je anonimn i sastoji se od 8 pitanja.

1. Koliko godina ima vaše dijete?
2. U kojoj dobi je vaše dijete dobilo pristup suvremenim digitalnim medijima (mobitel, tablet, tv...) i koje medije koristi?
3. Posjeduje li vaše dijete vlastiti medijski uređaj (tablet, mobilni telefon) i koliko vremenski dnevno provodi na njima, postoji li ikakvo ograničenje?
4. Koja je najčešća suvremena internetska ili medijska platforma na kojoj vaše dijete provodi vrijeme?
5. Kontrolirate li što vaše dijete gleda na internetu i digitalnim medijima i kako?
6. Koristite li digitalne medije prilikom učenja djeteta o bojama, oblicima, životinja itd., i ako da, na koji način?
7. Jeste li se susreli sa agresivnim ponašanjem vašeg djeteta nakon gledanja određenog sadržaja na internetu, i ukoliko jeste, kako ste to riješili?
8. Smatrate li da digitalni mediji imaju pozitivan ili negativan utjecaj na djecu i zašto?

10. SAŽETAK

Predmet ovoga rada je Digitalni mediji i odgoj. Cilj ovoga rada je istražiti utjecaj novih medija odnosno same tehnologije na djecu predškolske dobi, s obzirom da djeca u toj dobi vrlo brzo upijaju okolinu koja se oko njih nalazi, a to uvelike obuhvaća sve veće korištenje tehnologije.

Izrada rada se temelji na prikupljanju i analizi primarnih i sekundarnih izvora podataka. Sekundarne izvore podataka predstavljali su teorijska literatura te pregled istraživanja iz hrvatskih i međunarodnih izvora. Primarne izvore podataka predstavljali su rezultati istraživanja pomoću intervjua koje je provedeno u Dječjem vrtiću „Olga ban“ Pazin.

Istraživanje u ovome radu je pokazalo kako velika većina djece ima pristup digitalnim medijima, te kako oni predstavljaju sastavni dio njihovog odrastanja. Današnji roditelji su svjesni raznolikosti sadržaja na internetu, zbog čega kontroliraju sadržaj koji njihova djeca gledaju, kako bi spriječili potencijalne negativne učinke na djetetov rast i razvoj.

Ključne riječi: digitalni mediji, utjecaj, predškolska djeca, odgoj

11. SUMMARY

Subject of this paper is Digital media and education. The aim is to investigate the impact of new media, or technology itself, on children of preschool age, considering that children at that age very quickly absorb the environment around them, and this includes the increasing use of technology.

The creation of this paper is based on the collection and analysis of primary and secondary sources of data. Secondary sources of data were theoretical literature and an overview of research from Croatian and international sources. The primary sources of data were the results of research using interviews that were conducted in the Kindergarten "Olga ban" Pazin.

The research in this paper has shown that the majority of children have access to digital media, and that digital media represent an integral part of their growing up. Today's parents are aware of the variety of content on the Internet, which is why they control the content their children watch, in order to prevent potential negative effects on the child's growth and development.

Keywords: digital media, influence, preschool children, education